

3. *Colias croceus* Fourcroy. Many observations, though never in great numbers.
 4. *Vanessa atalanta* L. Moderate, but 2 Dutch generations.
 5. *Vanessa cardui* L. Migrants abundant, 2 Dutch generations, but the second very feeble. (Actual observations of migrating Lepidoptera are very rare in Holland. It is therefore of some importance to state, that on 8 July Branger saw 3 specimens flying rapidly N.W., each with an interval of some minutes, exactly on the same height. Locality: Lunteren, prov. of Guelderland).
 6. *Argynnis lathonia* L. Good year for this species.
 7. *Polyommatus coridon* Poda. 1 ♂ only.
 8. *Acherontia atropos* L. 5 exx. only.
 9. *Herse convolvuli* L. 5 exx. only.
 10. *Macroglossum stellatarum* L. Numerous migrants, but small number of descendants.
 11. *Celerio euphorbiae* L. A few caterpillars in Limburg.
 12. *Celerio lineata livornica* Esp. 5 exx.
 13. *Lithosia quadra* L. 2 exx.
 14. *Cryphia divisa* Esp. (*raptricula* Hb.) 5 exx.
 15. *Peridroma saucia* Hb. Very moderate.
 16. *Leucania l. album* L. 6 exx.
 17. *Leucania albipuncta* F. No doubt indigenous south of the river Meuse. Several exx. observed north of it.
 18. *Leucania vitellina* F. 1 ex.
 19. *Xylota exsoleta* L. 4 exx.
 20. *Heliothis peltigera* Schiff. 1 ex.
 21. *Laphygma exigua* Hb. 2 exx.
 22. *Plusia gamma* L. Migrants extremely abundant, 2 fully developed Dutch generations.
 23. *Catephia alchymista* Schiff. 1 ex.
 24. *Nycterosea obstipata* F. (*fluviata* Hb.) 3 exx.
- Very good year for migrants as regards the number of species!

Addendum.

25. *Hoplodrina superstes* Tr. 1 ♂ te Roermond op 21 Juli 1946 (Van der Meulen Jr.).

[The first specimen of this migrant ever taken in Holland!]

Amsterdam-Z., Oude IJselstraat 12III, Sept. 1947.

Over de faunistiek van *Xylocopa violacea* L. (Hym.) en enige jeugdherinneringen

door

D. MAC GILLAVRY.

Op de zomervergadering van de Ned. Ent. Ver. 1947 te Ootmarsum kwam in een gesprek met G. Kruseman Jr. toevallig een jeugdherinnering boven bij het noemen van *Xylocopa violacea* L.

In 1883 begon ik met een tweetal vrienden, G. Klein en J. B. W. P. Roelants, entomologisch te verzamelen. Aanvankelijk was het boek van Snellen van Vollenhoven onze enige steun. Aan P. P. C. Hoek, de leeraar voor Natuurlijke Historie op H. B. S. en Gymnasium te Leiden, hadden wij niet veel. Deze had een uitgesproken minachting voor insecten-systematiek, niettegenstaande hijzelf minitieuus de garnalen-systematiek beoefende, naast oesterstudieën. Wel was hij bibliographisch van de Nederlandse Zoologische faunistiek goed op de hoogte, dus ook

van de insecten. Voor algemene werken wees hij mij op Berge's Schmetterlingebuch en Bach's Käferfauna. Wat een triomf om deze werken met moeizaam gespaarde kwartjes in eigen bezit te verwerven! Snellen's Macrolepidoptera, v. d. Wulp's Diptera en Snellen van Vollenhoven's Wantsen vond hij blijkbaar nog te geleerd voor die kwajongens.

Gelukkig ontdekten we in E. Seibgens een Coleopteroloog, die ons wel eens wilde helpen en ons tenslotte met E. J. G. Everts in aanraking bracht, met het gevolg, dat de *Coleoptera* ons het meest pakten. De *Lepidoptera* kwamen op het tweede plan en de overige insectenorden, die we oorspronkelijk toch ook verzamelden, lieten we varen.

Jammer genoeg hadden we aan het Zoöl. Museum weinig steun: C. Ritsma Cz., steeds ziekelijk, hielp slechts zeer sporadisch. Toch bevestigde hij de goede determinatie van de in onze tuin gevangen *Polychrisia moneta* F. Wij waren natuurlijk zeer verbaasd zo'n insect uit de Middengebergten van Europa te Leiden gevangen te hebben, daar we niet wisten, dat de recente vestiging van dit insect in ons land reeds bekend was.

Onze vangterreinen strekten zich natuurlijk tot de omstreken van Leiden uit met inbegrip van de duinstreek van Wassenaar tot Haarlem. Voor mij was de grote tuin, die bij ons huis, Garenmarkt 9, behoorde, van zelf sprekend een dagelijks dorado. En over die tuin en over allerlei daar gevangen insecten wilde ik dan iets mededelen uit mijn gymnasiumtijd tot 1887. Die tuin was iets bijzonders. Een van de bewoners van het huis was nl. J. R. Thorbecke geweest en deze, blijkbaar een groot liefhebber van planten, had die tuin door aankoop van alle centrale panden van dat huizenblok steeds uitgebreid en er behalve vruchtbomen ook tal van interessante heesters in gezet. Volgens Dr J. G. Boerlage, toen werkzaam aan het Rijksherbarium, zullen verscheiden planten wel afkomstig zijn geweest van de door Dr. Ph. F. B. v. Siebold bij Leiden aangelegde kweektuin. Siebold heeft zeer veel uit Japan en elders naar Holland geïmporteerd. Boerlage, die schuin over ons woonde, kwam meermalen bij ons botaniseren om materiaal voor het Herbarium te verzamelen. Prof. Thorbecke, de staatsman, had achter in de tuin één huisje niet afgebroken, maar ingericht tot collegevertrek, dat door een apart gangetje van uit de St. Jacobsgracht toegankelijk was. Wij gebruikten het als brandstoffschoor. Hoe het ooit als collegekamer dienst heeft kunnen doen, slecht verlicht door een betrekkelijk klein raam, was ons een raadsel. Thorbecke gold als een zuinig man. Aan de ene zijde was dat huisje begroeid met een oude klimop en aan de andere kant een *Clematis Vitalba* L.*). Dit had tengevolge dat ik tegen de ene deurpost steeds de gewone klimop-*Eupithecia* (*E. vulgata* Hw.) ving en tegen de andere *Eupithecia isogrammaria* H.S., een verrassende vondst, die nog in het supplement van de eerste uitgaaf van Ter Haar, Onze Vlinders, vermeld wordt.

Op het aanmaakbrandhout vond ik *Lathridius Bergrothi* Reitt., toen f. n. sp., en verschillende *Cartodere*-soorten, zoals *filiformis* Gylh. etc. Deze waren blijkbaar talrijk ontwikkeld op een lege dadelkist, die ook in de schuur lag. Deze vondsten waren de reden van een bezoek van Everts, die er op stond ze zelf ook persoonlijk te komen vangen: het begin van een hechte Coleopterologische vriendschap. Deze soorten vingen we in aantal, maar ondanks al onze pogingen lukte het niet een tweede exemplaar van de blinde *Anommatus duodecimstriatus* Müll. (*basalis* Reitt.) te vangen, waarvan ik onder een kozijn, dat als omringing van een broeibakje diende, het enige Nederlandse exemplaar had ontdekt.

Op de stam van een oude bruine beuk, waaronder grind, ving ik meer-

malen *Ocys 5-striatus* Gylh.. Helaas vergat E v e r t s mij er op te wijzen, dat dit een zeldzame Bembidionide was. Ik had er zeker veel meer kunnen vangen. De vangst van *Agrilus sinuatus* Ol. in de tuin was ook merkwaardig. Later ontdekte ik de mooie vraatfiguur van deze Buprestide op een stammetje van een jonge vruchtboom in de tuin. Beide soorten meikevers werden af en toe buitgemaakt. *Cetonia aurata* L. zat jaarlijks op de Spiraea. Alle bijzonderheden, die de tuin opleverde, zal ik niet opnoemen. Van de vlinders vermeld ik alleen nog een wat donker exemplaar van *Argynnis aglaja* L. en in vele jaren de meekrapvlinders op de bloeiende klimop, dus in het late najaar. *Herse convolvuli* L. op dezelfde akeleien, waarop *Polychrisia moneta* L. vloog. *Polychrisia* werd ook aangetrokken door de alleen 's nachts sterk geurende *Calycanthus floridus* L. De steeds veel van honingdauw lijdende moseik, *Quercus Cerris* L., trok veel uilen tot zich. Het aanvliegen van een grote veenmol op de late middag, maar nog bij vol licht, was een merkwaardig gezicht. Of het een vogel, lepidopteron, vleermuis of wat ook was, werd pas duidelijk, toen het insect op het grasveld neerstreek en gevangen kon worden.

Grondnesten van hommels zaten steeds onder de vermoldde planken van een koepeltje. Kleine aanvangsnesten van wespen bevonden zich veel op de beuketakken. In een tegen een muur staande leipeer kwam herhaaldelijk een nest voor van een wesp, door R i t s e m a als *Vespa norvegica* F. gedetermineerd. De exemplaren daarvan schijnen niet meer in het Leidse Museum teruggevonden te zijn.

En nu tenslotte de clou van deze mededeling, waarmee ik eigenlijk had moeten beginnen. In een hoek van de tuin hadden we een soort bak gemaakt van wat oude planken, gesteund door vier hoekpalen. Die bak werd gebruikt voor het maken van bladaarde. Als een der hoekpalen diende een stuk van een dode berkeboom, die op een meter hoogte was afgezaagd. In dat toen molmende stammetje van ± 1 dm dikte zag ik eens een opening, dicht bij de top, waarin mijn pink gestoken kon worden (dat zal in 1885 geweest zijn). Een gang ging recht naar binnen en boog dan naar beneden om. Bij het blootleggen bleken er de resten van een zeer grote violette bij in te zitten. Het bleef mij een puzzle wat dat voor bij geweest kon zijn en ik dacht er verder niet over na. Toen ik nu later op de Pietersberg kennis maakte met juist zulke resten van de grote violette houtbij *Xylocopa violacea* L., kwam af en toe het oude herinneringsbeeld boven, maar toen nu in de laatste jaren deze *Xylocopa* ook elders, o.a. in de Achterhoek, werd gevonden en gedacht werd, of misschien deze bij zijn territorium aan het uitbreiden was, vond ik het zo onwaarschijnlijk, dat ik dit insect reeds voor zoveel jaren in het Westen van ons land gevonden zou hebben, dat ik die niet meer te staven vondst maar stil voor mezelf hield. Toen ik dit verhaal nu in het gesprek met K r u s e m a n, waarmee dit artikel begint, aan hem mededeelde, verzocht hij me toch maar mijn schroom te overwinnen en het geval te publiceren. Volgens hem waren er meer vondsten van de violette bij in het Westen van Nederland bekend geworden, zodat mijn vondst toch niet zo onwaarschijnlijk behoefde te zijn als ik dacht. Het zou er op kunnen wijzen, dat reeds sinds lange jaren *Xylocopa* L. zo hier en daar bij ons voorkwam en dat van een uitbreiding van zijn territorium in de laatste tijd toch geen sprake schijnt te zijn. Ziehier dus de oorsprong van dit artikel.

Amerongen, Rusthuis „Charlois”, 21 Nov. 1947.

*) Dr. S. J. v. Ooststroom schrijft mij o.a.: „De soortnamen *Vitalba* en *Cerris* worden voorlopig nog met een hoofdletter geschreven, omdat zij zo gepubliceerd zijn. Na het Botanisch Congres te Stockholm van 1950 vermoedelijk niet meer”.